

ОДЛУКЕ УСТАВНОГ СУДА СРБИЈЕ

Наслеђивање издржавања

Иницијативом поднетом Уставном суду Србије предложено је покретање поступка за оцену уставности одредбе члана 69. Закона о браку САП Војводине, којом се утврђује наследивост законске обавезе издржавања оставиоцевог разведеног брачног друга. Полазећи од карактера издржавања као несумњиво законске облигације, иницијатор сматра да покрајина није била овлашћена да ово питање уреди својим законом, јер према Уставу СР Србије у Уставу САП Војводине искључиво Република уређује облигационе односе.

Оспорени члан 69. гласи:

„У случају смрти дужника издржавања или његовог проглашавања за умрлог, обавеза издржавања преноси се на његове наследнике до висине њихових наследних делова“.

Закључујући да овим поводом не улази у питање оцене уставности оспорене норме са аспекта уставноправне расподеле законодавне надлежности између Републике и покрајина у њеном саставу, која је уређена одредбом тачке 5, става 1, члана 400. Устава СР Србије, Суд је разматрао покренуто питање наследивости ове законске облигације са становишта сагласности са републичким законом који се јединствено примењује на територији целе Републике, и својим решењем ИУ-205/87 од 28. јануара 1988. године покренуо поступак поводом поднете иницијативе.

Скупштина САП Војводине доставила је одговор на решење о покретању поступка у коме су објашњени мотиви покрајинског законодавца, као и његова уставна овлашћења да ово питање самостално уреди, ако би се односно питање посматрало само као облигациони однос. Пошто СР Србија није донела Закон о облигационим односима, према одредби става 3, члана 293. Устава СР Србије, покрајина је могла уредити својим законом ове односе, док их Република не уреди својим законом. Имајући у виду да је оспорена норма претежно другачије правне природе, која је везана за крвно сродство или брак, или чињеницу смрти, треба је посматрати пре свега са становишта законодавне надлежности покрајине за уређивање тих друштвених односа. Пошто је реч о питању које не спада у „основна начела брака и брачних односа“ или у „основе наследноправних односа“, оно и није могло бити нити је уређено јединствено републичким законом, због чега Скупштина САПВ сматра да нема основа за оцену сагласности оспорене норме са републичким законом која се покреће решењем овог Суда.

Према Уставу СР Србије Република осим облигационих односа, за целу територију јединствено уређује и основна начела брака и породице као и основе наследно-правних односа.

Законом о наслеђивању СР Србије („Службени гласник СРС“, бр. 52/74) у члану 223. утврђено је које ће се одредбе овог закона јединствено примењивати (чл. 2—9, 25—27, 59—62, 60, 103—105, 125, 126, 130. и 140).

По члану 2. Закона о наслеђивању, предмет заоставштине су ствари и права која припадају појединцу; наследство чине оставиоцева имовина и обавезе које постоје у моменту његове смрти, тј. укупност субјективних права и обавеза и укупност објеката који су му припадали уз услов да су подобни за наслеђивање, што значи да Закон полази од општер принципа наслеђивања дужничко-поверилачких односа. Изузетак од овог принципа су уговори (обавеза) закључени с обзиром на личне особине или способност уговорених страна, тзв. уговори *intuitu personae*, односно права и обавезе који су искључиво везани за личност оставиоца, те не могу бити предмет заоставштине, нити су као такви републичким законом утврђени: право на име, правна пословна способност, породична и брачна права и обавезе; затим она имовинска права и обавезе који су, мада имовинског карактера, искључиво личне природе, због чега престају смрћу њиховог титулара, а у која спадају и законска по-

траживања и обавезе из издржавања, изузев већ доспелих или пресуђених износа, пошто они у моменту оставиоачеве смрти већ представљају пасиву заоставштине.

Следствено томе, правило да облигације прелазе на наследнике јер су имовинског карактера, има и свој законски изузетак ако је одређена обавеза настала на основу личних својстава дужника или је конституисана с обзиром на одређене потребе повериоца, као што је законско издржавање. Пошто је везана за личност оставиоца и као таква не може прећи на наследнике, оваква облигација не чини заоставштину, те не може бити предмет наслеђивања. Разведени брачни друг не улази ни у један круг законских нужних или тестаменталних наследника, нити по ком другом основу има одређена наследна права на заоставштину (члан 2, 9, 25—27. Закона о наслеђивању СРС). Не ради се ни о таквој врсти обавеза која би се могла сматрати дугом оставиоца, за који наследници иначе одговарају до висине вредности наслеђене имовине (члан 140, став 2. републичког Закона, који се као и претходно наведене одредбе јединствено примењује).

Републички Закон о браку и породичним односима у основним начелима (чл. 26—39.) и другим одредбама, такође није предвидео могућност евентуалне наследности обавезе издржавања оставиоачевог разведеног брачног друга, односно обавезе наследника да у том циљу одговарају до висине свог дела наслеђене имовине („Службени гласник СРС“, бр. 22/80).

Суд је оценио да одредба члана 69. покрајинског Закона није у сагласности са одредбама републичког Закона о наслеђивању, односно Закона о браку и породичним односима. (Одлука Уставног суда Србије ИУ-205/87 од 22. 12. 1988).

Допринос за изградњу склоништа

Уставном суду Србије поднета је иницијатива за покретање поступка за оцену законитости члана 83. Одлуке о општенародној одбрани („Службени лист града Београда“, број 17/86). Иницијатор је изнео мишљење да нема основа за увођење доприноса за изградњу склоништа и за условљавање добијања дозволе за градњу зграде плаћањем овог доприноса.

У одговору Скупштине града Београда наведено је да су оспорени прописи у складу са законским овлашћењима.

Уставни суд Србије утврдио је следеће:

Према члану 76. Одлуке о општенародној одбрани, Програмом изградње нових и прилагођавања постојећих склоништа, других заштитних објеката, прилагођавања подрумских и других грађевинских просторија и природних објеката, који је саставни део Просторног плана града Београда, одређују се насељена места на територији града у којима је обавезна изградња склоништа при изградњи нових зграда. Чланом 79, став 2. Одлуке прописано је да је инвеститор нове зграде, која се гради на територији утврђеној наведеним програмом, који, у складу са урбанистичко-техничким условима односно прилогом о мерама заштите, не гради склониште, дужан да плати допринос у висини од 3% од укупне вредности грађевинског дела зграде. Чланом 83. прописана је обавеза инвеститора да пре добијања одобрења за градњу зграде уплати допринос у износу од 3% од предрачунске вредности зграде, а разлику доприноса до висине од 3% од укупне вредности грађевинског дела зграде пре добијања одобрења за употребу зграде.

Услови за издавање одобрења за градњу и одобрења за употребу грађевинских објеката прописани су Законом о изградњи објекта („Службени гласник СРС“, број: 10/84 и 37/88). По оцени Суда, чланом 83. Одлуке прописани су нови, ограничавајући услови у поступку издавања одобрења за градњу и одобрења за употребу зграде, мимо наведених законских прописа, чиме је Скупштина општине прекорачила своја овлашћења, због чега је одлучено да се ова одредба укине.

Чланом 159, став 1. Закона о општенародној одбрани („Службени лист СФРЈ“, број 21/82), предвиђено је да се средства за изградњу склоништа образују, поред осталог, и из доприноса инвеститора који су према закону дужни да обезбеде изградњу склоништа и

других заштитних објеката, а који у складу са урбанистичким и другим плановима не граде склоништа. Одредбама члана 211, ст. 1. и 2. Закона о општенародној одбрањи („Службени гласник СРС“, број 25/84) прописано је да се средства за изградњу склоништа и других заштитних објеката на територији општине образују из доприноса инвеститора, који не може бити мањи од 2% ни већи од 3% од укупне вредности грађевинског дела зграде. Уставни суд је, полазећи од изнетог, оценио да је обавеза плаћања доприноса, уведена чланом 79, став 2. Одлуке, заснована на законским одредбама. Стога је одлучено да се не прихвати иницијатива за покретање поступка оцене законитости наведене одредбе.

На основу изнетог Суд је укинуо спорну одредбу.

(Одлука Уставног суда Србије ИУ-199/88 од 20. 10. 1988.)

Такса за истицање фирме

Предлогом Угоститељске задруге „Босна“ — Сарајево покренут је поступак пред Уставним судом Србије за оцену уставности и законитости тарифног броја 2. Тарифе о висини комуналних такса СО Чајетина у делу који прописује комуналну таксу за фирму пословних јединица угоститељских задруга у годишњем износу од 1.500.000 динара и тарифног броја 4. тачке 20. Тарифе о висини комуналних такса СО Титово Ужице у делу који прописује комуналну таксу за фирму пословних јединица угоститељских задруга у износу од 1.000.000 динара. У предлогу је наведено да је оспореним одредбама утврђена посебна такса за фирму пословних јединица угоститељских задруга, и то у несразмерно високом износу у поређењу са таксама за фирму других објеката у угоститељству. Истакнуто је да је разлика у висини таксе за фирму у општини Титово Ужице утврђена и у зависности од тога да ли угоститељски објекат припада организацији чије је седиште на територији те општине или организацији са седиштем ван исте општине.

У одговору Скупштине општине Чајетина и у одговору Скупштине општине Титово Ужице изнето је мишљење да је основ за прописивање различитих висина комуналне таксе за фирму за различите категорије таксених обвезника садржан у Закону о комуналним таксама и у Закону о финансирању опшних друштвених потреба. Као разлог прописивања таксе за фирму пословних јединица угоститељских задруга у повећаном износу истиче се чињеница да у пракси долази до фиктивног удруживања самосталних угоститеља у угоститељске задруге у циљу избегавања пореских обавеза, те да је ову појаву потребно сузбијати путем прописивања повишених такса за фирму.

Поводом покренутог поступка Уставни суд Србије по спроведеном поступку утврдио је следеће:

Тарифним бројем 2. Тарифе о висини комуналних такса СО Чајетина прописане су таксе за истицање фирме. У овом тарифном броју под XV прописане су различите таксе за фирме угоститељских објеката у друштвеном сектору, у износима од 8.000 до 80.000 динара, зависно од категорије угоститељског објекта. У истом тарифном броју под XXII прописана је такса за фирму пословних јединица угоститељских радних организација и угоститељских задруга у износу од 1.500.000 динара, а под XXVII прописана је посебна такса за фирму самосталних угоститељских радњи у износу од 50.000 динара.

Тарифним бројем 4. Тарифе о висини комуналних такса СО Титово Ужице у тачки 20. прописане су таксе за фирме у угоститељству. У алинејама 1, 3. и 4. прописани су различити износи такса за фирму за обвезнике који се баве угоститељском делатношћу у зависности од категорије угоститељског објекта. У алинеји 4. прописано је да пословне јединице угоститељских задруга и других организација чије је седиште ван подручја општине Титово Ужице плаћају таксу за фирму од 1.000.000 динара, а у тачки 28. прописане су посебне таксе за фирму за самосталне угоститељске радње.

Уставни суд Србије је, ценећи поред оспорених одредаба и остале наведене одредбе, које прописују таксе за фирму, утврдио да су одредбе оспорених таксених тарифа несагласне са Уставом и законом. По оцени Уставног суда Србије, тарифним бројем 4. Тарифе о

висини комуналних такса СО Титово Ужице, који предвиђа различите висине таксе у зависности од тога да ли се седиште организације односно задруге налази на територији ове или друге општине, повређено је начело о равноправности радних људи и организација удруженог рада на јединственом југословенском тржишту, изражено у члану 90. Устава СР Србије. Осим тога, одредбе Тарифе о висини комуналних такса СО Титово Ужице и Тарифе комуналних такса СО Чајетина, по оцени Суда, нису сагласне са Законом о комуналним таксама („Службени гласник СРС“, бр. 25/79, 40/82 и 20/84). Ово стога што су прописане различите висине комуналних такса за фирму обвезницима који обављају исту делатност, а наведеним законом дата је могућност прописивања различитих висина таксе за истакнуту фирму само уколико се ради о различитим врстама делатности (члан 6, став 1. Закона), с тим што је изричито прописано да вредност предмета, обим извршеног промета или оствареног прихода нису од утицаја на утврђивање висине комуналних такса (члан 5, став 2. Закона).

На основу изнетог одлучено је да укине спорне одредбе.
(*Одлука Уставној суда Србије ИУ-194/88 од 29. 9. 1988.*)

Припремио Томислав Вељковић

ОДЛУКЕ ВИШЕГ ПРИВРЕДНОГ СУДА СРБИЈЕ

Коме припада робни жиг после издвајања основне организације
удруженог рада из састава радне организације

Тужилац и туженик су били удружени као основне организације у саставу исте радне организације.

Након дугогодишњег заједничког рада тужилац се издвојио из састава радне организације и конституисао као самостална радна организација а и туженик се такође конституисао као посебна радна организација.

У време док су тужилац и туженик били удружени и заједнички пословали у оквиру исте радне организације, тужилац је заштитио и регистровао код Савезног завода за патенте на своје име робни жиг „СТОМАКЛИЈА“.

И туженик је користио заштићени робни жиг тужиоца док су били удружени, и стављао у промет своје производе под овим заштићеним жигом.

Али, када се тужилац издвојио из састава радне организације а и туженик осамосталио, тужилац је затражио од туженика да престане да користи његов заштићени жиг.

Када туженик није поступио по захтеву тужиоца, овај се обратио тужбом суду са захтевом да се забрани туженику даље коришћење и врећање тужиоцевог заштићеног робног жига.

Имајући у виду значај робног жига за пословање радне организације, овде се поставља интересантно питање — коме припада робни жиг када су га употребљавале удружене основне организације па се касније једна основна организација издвојила и осамосталила а и друга основна организација се такође осамосталила као посебна радна организација и по ком критеријуму се има извршити подела права на жиг код разграничења заједничке имовине.

Одговор на ово питање није ни једноставан ни лак.

У конкретном спору првостепени суд је усвојио захтев тужиоца па је пресудом забранио туженику да врши радње којима се чини повреда робног жига тужиоца у графичком решењу и речи „СТОМАКЛИЈА“ на било који начин и било којим путем, да се пресуда објави у дневном листу „ПОЛИТИКА“ на трошак туженика а да туженик плати тужиоцу 67.700. динара на име трошкова. Истом пресудом одбијен је противтужбени захтев да се утврди да туженик има право да производи и продаје ракију под заштићеним жигом „СТОМАКЛИЈА“.